

Enligt sändlista

Kungörelsedelgivning

Bildande av Middagsmärkets naturreservat i Mullsjö kommun

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808, MB) området Middagsmärket, som det avgränsas på bifogad karta (bilaga 1) och med de gränser som slutligen utmärks i fält, som naturreservat.

För att uppnå och tillgodose syftet med naturreservatet beslutar Länsstyrelsen i enlighet med 7 kap. 5 § MB och med stöd av 7 kap. 6 och 30 §§ MB samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet (se **Naturreservatsföreskrifter**).

Länsstyrelsen fastställer, i enlighet med 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., bifogad skötselplan (bilaga 2), för områdets långsiktiga vård.

Syftet med reservatet är att:

- Bevara och utveckla en flerskiktad betespräglad blandskog med karaktäristiska strukturer som brynmiljöer, grova gamla träd, ljusöppna gläntor, varierande öppenhet och biologisk mångfald
- Bevara och utveckla en ljusöppen betespräglad hassellund med inslag av äldre hasselbuketter och ädellövträd

Syftet ska uppnås genom:

- Betesdrift i kombination med skötsel i trädskiktet för att skapa gläntor, brynmiljöer, flerskiktning, förutsättningar för gamla grova träd och varierande öppenhet
- röjning av ung hassel och avveckling av beskuggande träd i hassellunden vid behov

Skälen enligt 7 kap. 5 § MB

Skälen att bilda naturreservatet Middagsmärket är områdets höga naturvärden knutna till en betespräglad blandskog med hög och jämn luftfuktighet samt skoglig kontinuitet. Med en variation av biotoper som öppna betesmarker, blandskog, källpåverkad mark och ett lundområde med hassel välkomnas en mängd arter beroende av en specifik miljö eller en kombination av flera miljöer. I området finns de rödlistade arterna lunglav och ädellav samt signalarterna mörk husmossa och fällmossa, som samtliga indikerar på en skog med lång kontinuitet med förekomst av gamla grova lövträd samt ett mikroklimat med hög och jämn luftfuktighet.

Naturreservatsföreskrifter

A. FÖRESKRIFTER ENLIGT 7 KAP. 5 § MB OM INSKRÄNKNINGAR I RÄTTEN ATT ANVÄNDA MARK- OCH VATTENOMRÅDEN

Inom naturreservatet är det förbjudet att:

1. bedriva skogsbruk eller på annat sätt skada eller transportera bort hela eller delar av levande eller döda träd eller buskar. Undantag för kapning av överhängande grenar och förflyttning av nedfallet material som försvårar brukandet av markerade åkermarker i beslutskarta, bilaga 1
2. introducera för området främmande växter, svampar och djur
3. så eller plantera träd och buskar
4. borra, spränga, gräva, plöja, schakta, muddra, utfylla, tippa eller utföra annan mekanisk markbearbetning. Undantag gäller för brukande av markerade åkermarker i beslutskarta, bilaga 1.
5. anordna upplag av något slag.
6. bedriva täkt av något slag.
7. uppföra eller anlägga byggnad, parkerings- eller campingplats eller annan anläggning.
8. anlägga mark- eller luftledning, mast eller antenn
9. anlägga väg, led, bro eller spång
10. använda kemiska bekämpningsmedel, kalk eller andra växnäringsämnen. Undantag gäller för brukande av markerade åkermarker i beslutskarta, bilaga 1.

Från föreskrifterna undantas även reparation, underhåll, trädsäkring och ombyggnad av befintliga ledningar enligt gällande ledningsrätt samt nedtagning av luftledning.

B. FÖRESKRIFTER ENLIGT 7 KAP. 6 § MB OM FÖRPLIKTELSE FÖR ÄGARE OCH INNEHAVARE AV SÄRSKILD RÄTT ATT TÅLA VISST INTRÅNG

Ägare och innehavare av särskild rätt ska tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas:

1. utmarkering och underhåll av gränserna för naturreservatet
2. uppsättning och underhåll av informationstavlor
3. åtgärder för att säkerställa föryngring och grovlekstillväxt av asp, rönn och ädellövträd, genom tillfällig stängsling, frihuggning/luckhuggning samt begränsning av gran av igenväxningskaraktär
4. röjning av hassel och sly
5. körning med motordrivet fordon i samband med skötselåtgärder
6. underhåll och användande av befintliga vägar i den utsträckning som behövs för att utföra skötselåtgärder
7. utglesning för att gynna grässvål och grovlekstillväxt på lövträd, tall, gran och eventuella efterträdare
8. nedtaget ris och virke får läggas upp i tillfälligt upplag och därefter transporteras ut alternativt läggas upp i faunadepå om åtgärderna är av sådan omfattning att nedtaget material påverkar tillgängligheten för betesdjuren negativt
9. eldning i samband med röjning
10. veteranisering av träd
11. bete och tillhörande stängsling samt underhåll av stängsel
12. undvika eller begränsa storskaliga angrepp av granbarkborre genom fällning och barkning av angripna granar samt rotkapning och barkning av vindfällda granar. Fällda träd ska i första hand lämnas i naturreservatet, men fällda färskt angripna träd kan i undantagsfall transporteras ut om de påtagligt försvårar betesdriften i området
13. bekämpning av för området invasiva eller främmande arter
14. undersökning av mark, vatten, vegetation, växter, djurliv och andra naturförhållanden samt insamling av nödvändigt bestämningsmaterial.

C. FÖRESKRIFTER ENLIGT 7 KAP. 30 § MB OM RÄTTEN ATT FÄRDAS OCH VISTAS INOM NATURRESERVATET SAMT OM ORDNINGEN I ÖVRIGT INOM NATURRESERVATET

Inom naturreservatet är det förbjudet att:

1. förstöra eller skada fasta naturföremål eller liggande eller stående döda träd eller buskar
2. varaktigt sätta upp tavla, skylt, inskrift, affisch eller därmed jämförlig anordning
3. samla in ryggradslösa djur med undantag för insamling av enstaka exemplar för den artbestämning som inte låter sig göras i fält. Föreskriften gäller inte vid vetenskaplig undersökning som beviljats tillstånd enligt C5.
4. plocka eller samla in mossor, lavar eller svampar, med undantag för insamling av enstaka exemplar för den artbestämning som inte låter sig göras i fält. Undantag gäller plockning av matsvamp för husbehov. Föreskriften gäller inte vid vetenskaplig undersökning som beviljats tillstånd enligt C5.

Inom naturreservatet är det utan Länsstyrelsens tillstånd förbjudet att:

5. utföra vetenskaplig undersökning

Föreskrifterna under A och C ovan ska inte utgöra hinder för förvaltaren av naturreservatet, eller den som förvaltaren uppdrar åt, att utföra de åtgärder som behövs för att uppnå syftet med naturreservatet och som framgår av föreskrifterna under B ovan.

Upplysning

Länsstyrelsen vill påminna om att även andra lagar, förordningar och föreskrifter än naturreservatsföreskrifterna gäller eller kan komma att gälla för området.

Uppgifter om naturreservatet

Administrativa data

Namn	Middagsmärket
NVR-id	2201521
Areal	16 hektar (ha) varav vatten 0 ha
Beslut om Natura 2000	Nej
Kommun	Mullsjö
Socken	Sandhem
Lägesbeskrivning	Ca 5 km öster om Sandhem och 8 km norr om Mullsjö
Fastighet	Del av Middagsmärket 1:1

	Nyttjanderätter och servitut redovisas i sakägarförteckningen, bilaga 3
Fastighetsägarkategori	Enskilda
Gräns	Enligt beslutskartan, bilaga 1. Gränsen är inmätt enligt Naturvårdsverkets riktlinjer.
Förvaltare	Länsstyrelsen i Jönköpings län

Beskrivning av området

Området utgörs av blandskog, hassellund och åkermarker. Hela området är idag stängslat och betas med nötdjur. I sydväst dominerar lövträden med riklig förekomst av hasselbuketter varav en del grova med till viss del döda stammar. Den tätare hassellunden övergår sedan till en öppnare betesmark med förekomst av en mängd hävdarter som till exempel smörbollar, liten- och stor blåklocka, prästkrage, blåsuga och ängsvädd. Här finns också rester efter gamla stenmurar och röjningsrösen. Skogen är flerskiktad med förekomst av både grova barr- och lövträd, ungträd samt sly av framför allt hassel. I området ingår tre åkermarker. I området finns bland annat fynd av de rödlistade arterna lunglav och ädellav.

Beskrivning av ärendet

Middagsmärket uppmärksammades i samband med en inkommen avverkningsanmälan för det berörda området år 2024. Området var känt för Länsstyrelsen sedan innan då det ingick i Länsstyrelsens inventering av skogar med fokus på nyckelbiotoper samt naturvärdesobjekt 2005. Området återinventerades 2017 i syfte att få en uppdaterad bild över förekommande naturvärden. Länsstyrelsen besökte området i april 2024 för att göra ytterligare bedömningar av områdets naturvärden. I samband med fältbesöket konstateras tidigare identifierade naturvärden och Länsstyrelsen gav förslag om områdesskydd för den avverkningsanmälda skogen. Fastighetsägaren ställde sig positiv till förslaget om naturreservat. Värdering och förhandling beställdes i januari 2025. Avtal om intrångsersättning undertecknades i september samma år.

Samråd enligt 25 och 26 §§ förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. har skett med Mullsjö kommun, Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen. Samtliga är positiva till skyddet.

Förslaget till beslut och skötselplan för bildande av naturreservatet Middagsmärket skickades på remiss den 5 december 2025 till Friluftsförbundet Jönköping, Friluftsförbundet Mullsjö, LRF

Jönköpings län, Mellersta Götalands Jordägarförening, Mullsjö kommun, Mullsjö Naturskyddsförening, Skogsstyrelsen Jönköpings distrikt, Sveriges geologiska undersökning. Samtidigt förelades sakägarna att inkomma med yttrande.

INKOMNA REMISSVAR

Skogsstyrelsen tillstyrker förslaget, Mullsjö kommun ställer sig positivt till förslaget och Sveriges geologiska undersökning avstår från att yttra sig.

Vattenfall Eldistribution AB önskar förtydliganden kring undantaget för ledningsunderhåll. Vattenfall lyfter vikten av att fortsättningsvis kunna underhålla, trädsäkra och bygga om befintliga ledningar enligt gällande ledningsrätt.

Naturskyddsföreningen i Mullsjö ser positivt på att kommunens naturområden bevaras men uttrycker vikten av tillgänglighet i form av informationstavla, parkering och friluftsanordningar som bänk och stigar. I övrigt anses att konstgödsel och besprutning inte bör tillåtas i naturreservatet.

Även Friluftsfrämjandet i Mullsjö kommun önskar parkeringsplats i anslutning till informationsskylten men har i övrigt inga invändningar mot naturreservatsbildningen.

BEMÖTANDE AV INKOMNA REMISSVAR

I syfte att befintliga ledningar nu och i framtiden ska hålla god kvalitet undantas åtgärder för att säkerställa detta som underhåll, trädsäkring, ombyggnation och reparation. Om ledningen har en befintlig ledningsrätt gäller det som står där och i övriga tecknade avtal. Att observera är att beslutet endast avser undantag från naturreservatets föreskrifter och att övrig lagstiftning fortsättningsvis gäller som tidigare, med avseende på påverkan på natur- och kulturmiljövärden.

Anordningar och parkeringsanläggningar prioriteras ofta i reservat där besöksstrycket förväntas bli högt och där rekreation har en större roll i reservatsbildandet. Områden som ligger tätortsnära eller som redan innan reservatbildandet aktivt brukas i rekreationssyften är sådana områden där anordningar ofta övervägs. Då Middagsmärkets naturreservat ligger i nära anslutning till privat egendom, har en pågående jordbruksdrift och ligger inom en kommun som har andra större och mer ströv- och besöksvänliga naturreservat har varken friluftsanordningar eller parkeringsplatser

prioriterats här. Inom området finns det idag inte heller någon lämplig plats för en eventuell parkeringsplats, varför planer om parkeringsanläggning uteblivit. Parkeringen som hänvisas till i skötselplanen bör användas vid förvaltning och tillsyn.

För att möjliggöra den pågående jordbruksdriften har driften undantagits från föreskrifterna så länge körning endast sker inom markerade åkermarker och att spridning av bekämpningsmedel och växtnäringsämnen inte sker utanför dessa. Brukandet av åkermarkerna anses nödvändigt för den pågående betesdriften.

Motivering till beslutet

Länsstyrelsen arbetar med genomförandet av miljömålen som beslutats av riksdagen. Naturreservatsbildning av Middagsmärket bidrar till att miljö kvalitetsmålen "Levande skogar", "Ett rikt växt och djurliv" och "Ett rikt odlingslandskap" kan uppfyllas.

Äldre betespräglad skog är en prioriterad skogstyp för områdesskydd. Naturreservatsbildningen prioriteras i enlighet med den strategi som finns vid urval av skogsområden för långsiktigt skydd i Jönköpings län (Strategi för formellt skydd av skog i Jönköpings län, 2020, Länsstyrelsen i Jönköpings län och Skogsstyrelsen).

Middagsmärket bedöms ha högt naturvärde på beståndsnivå med bakgrund till fastighetens historiska användning, skogliga kontinuitet och biologiska mångfald. Området gränsar till en nyckelbiotop i norr och ingår i ett av Skogsstyrelsen naturvärdesobjekt. Middagsmärket ligger även inom Stråkens värde trakt för lövskog och sandtallskog.

Länsstyrelsen bedömer att områdets höga naturvärden motiverar ett skydd mot avverkning, borttransport av död ved samt exploatering. För att bevara områdets naturvärden ska skogsbetet bibehållas och skötselåtgärder genomföras i syfte att skapa karaktäristiska strukturer genom att begränsa graninväxningen, skapa karaktärsträd, bibehålla gamla träd och trädkontinuitet. Skötselåtgärder innebär skapande av typiska strukturer som öppenhet, solbelysta luckor och med naturlig föryngring av lövträd som vid behov stängslas in för att undvika skador från betande djur. Området ska därför skyddas som naturreservat.

Inom naturreservatet ingår tre åkermarker, varav två är undantagna från föreskrifterna A1, A4 och A10 vilket möjliggör fortsatt brukande i

form av odling. Åkrarna saknar naturvärden men utgör en extra fodertillförsel till den annars magra betesfloran i skogen och är därför en förutsättning för betesdriften.

Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och värden. De är främst avsedda att skydda naturvärden i form av biologisk mångfald, värdefulla strukturer och en historiskt omhändertagen mark. Länsstyrelsen har enligt 7 kap. 25 § MB avvägt föreskrifterna för området mot sakägares intresse och bedömer att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Naturreservatsbildningen är förenlig med hushållningsbestämmelserna i 3 MB och med den för området gällande översiktsplanen.

Ordningsföreskrifterna enligt 7 kap. 30 § MB innebär vissa inskränkningar av allemansrätten som är nödvändiga för att skydda områdets naturvärden. Restriktionerna bedöms inte vara av sådan omfattning att de allvarligt försvårar allmänhetens möjligheter att utnyttja området. I enlighet med vad som sägs i 3 och 4 §§ förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar bedömer Länsstyrelsen därför att det saknas skäl att ta fram en konsekvensutredning.

Bestämmelser som beslutet grundas på

Enligt 7 kap. 4 § MB får ett mark- eller vattenområde av länsstyrelsen förklaras som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet. Ett område som behövs för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter får också förklaras som naturreservat.

Enligt 7 kap. 5 § MB ska i ett beslut om att bilda naturreservat skälen för beslutet anges. I beslutet ska också anges de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med naturreservatet, såsom förbud mot bebyggelse, uppförande av stängsel, upplag, schaktning, täkt, uppodling, dikning, plantering, avverkning, jakt, fiske och användning av bekämpningsmedel. En inskränkning får innebära att tillträde till området förbjuds under hela eller delar av året.

I 7 kap. 6 § MB anges att om det behövs för att tillgodose syftet med ett naturreservat, får länsstyrelsen förplikta ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla sådana intrång som att det inom området

1. anläggs vägar, parkeringsplatser, vandringsleder, raststugor, tältplatser, badplatser, sanitära inrättningar eller liknande anordningar,
2. bereds tillträde till mark för allmänheten där allmänheten annars inte har rätt att vistas,
3. utförs gallring, röjning, slätter, plantering, betesdrift, avspärning eller liknande åtgärder, eller
4. genomförs undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

I 7 kap. 25 § MB anges att vid prövning av frågor om skydd av områden enligt detta kapitel ska hänsyn tas även till enskilda intressen. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten som grundas på skyddsbestämmelse i kapitlet får därför inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

I 7 kap. 30 § MB stadgas att föreskrifter om rätten att färdas och vistas inom ett område som skyddas enligt detta kapitel och om ordningen i övrigt inom området får meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, om det behövs för att tillgodose syftet med skyddet. Föreskrifterna ska gälla omedelbart, även om de överklagas.

I 2 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. anges bl.a. att länsstyrelsen ansvarar i länet för områdesskyddet.

Enligt 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ska länsstyrelsen fastställa en skötselplan för ett naturreservats långsiktiga vård. En skötselplan ska ingå i varje beslut om bildande av ett naturreservat.

Länsstyrelsen får, enligt 22 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., meddela föreskrifter enligt 7 kap. 30 § MB.

Av 2 kap. 6 § MB framgår att för en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska det väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.

Bestämmelserna i 3 och 4 kap. ska, bl.a. vid prövning av frågor enligt 7 kap., tillämpas endast i de fall som gäller ändrad användning av mark- eller vattenområden.

Enligt 5 § förordning (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m. ska den myndighet som ska tillämpa bestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken i ett ärende, i beslutet ange om den prövade anläggningen, verksamheten eller åtgärden går att förena med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurserna samt med den för området gällande regionplanen eller kommunala översiktsplanen.

Information

Beslutet kungörs i länets författningssamling samt i berörda dagstidningar. Föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § MB träder i kraft den 19 juni 2026 och de gäller omedelbart även om de överklagas. Kungörelsen införs i Jönköpings-Posten den 28 maj 2026, vilket innebär att ett eventuellt överklagande ska ha inkommit till Länsstyrelsen senast den 18 juni 2026.

Du kan överklaga beslutet

Se information nedan hur du kan överklaga beslutet.

De som medverkat i beslutet

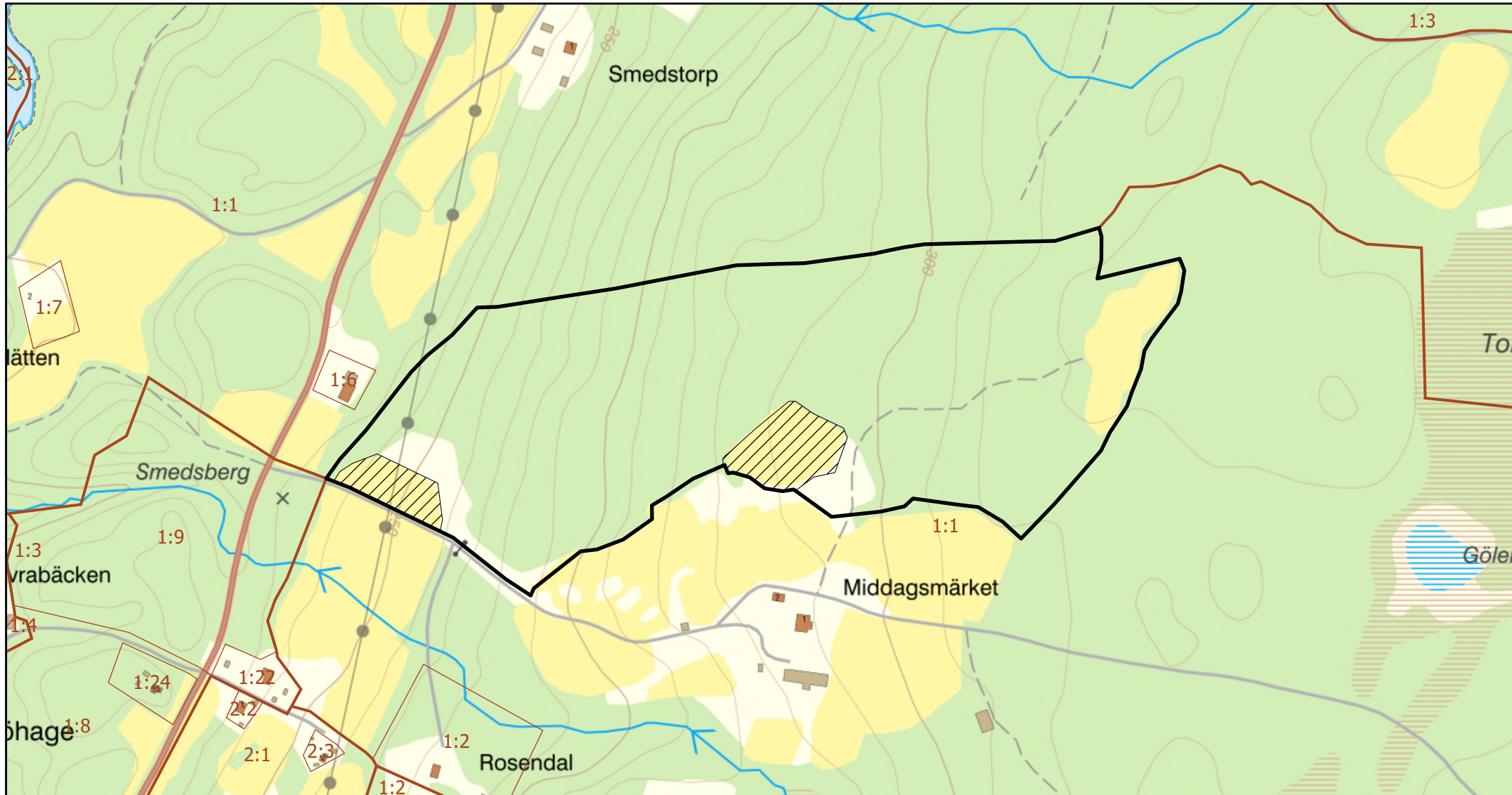
Beslutet har fattats av landshövding Britt-Marie Benzler med naturvårdshandläggare Louise Säf som föredragande. I den slutliga handläggningen har också avdelningschef Gustav Enander medverkat.

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Skötselplan
 - 2a. Artlista
 - 2b. Skötselplankarta
3. Sakägarförteckning
4. Sändlista

Middagsmärkets naturreservat

Tillhör Länsstyrelsens beslut
2026-05-19, dnr 3732-2024

Länsstyrelsen
Jönköpings län

© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Gräns för
naturreservatet

Åkermark

Skala: 1:5000

Bilaga 1